

Małgorzata Blacha
Józef Mizikowski
(Warszawa)

**MATERIAŁY JULIANA MAKOWSKIEGO
(1875–1959)
(III-88)**

Julian Makowski urodził się 6 lutego 1875 r. w Warszawie jako syn Edmunda, kupca, i Heleny z Samońowiczów.

Po ukończeniu w 1895 r. gimnazjum filologicznego w Warszawie podjął studia w Akademii Handlowej w Antwerpii, które ukończył w 1898 r., uzyskując dyplom licencjata (magistra) nauk handlowych. Następnie w roku akademickim 1898/99 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. W latach 1901–1904 wysłuchał pięciu semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia prawnicze uzupełniał na początku lat dwudziestych; w r. 1923 uzyskał stopień magistra praw na Uniwersytecie Warszawskim oraz w tymże roku na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy *Prawno-państwowe położenie Wolnego Miasta Gdańska*.

Od 1906 r. objął wykłady na Kursach Handlowych A. Zielińskiego w Warszawie (później Wyższa Szkoła Handlowa) i tamże w r. 1925 na podstawie pracy pt. *Współczesne formy sądownictwa międzynarodowego* został mianowany docentem prawa międzynarodowego, a w 1926 r. profesorem zwyczajnym. W r. 1936 był wybrany na rektora tej uczelni (przemianowanej na Szkołę Główną Handlową) i piastował tę godność w latach 1937–1940 oraz formalnie do 1945 r. Jako rektor SGH w okresie okupacji uczestniczył w tajnym nauczaniu. Od 1915 r. wykładał w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie, gdzie w latach 1926–1936 był dziekanem Wydziału Politycznego.

Po zakończeniu wojny kontynuował pracę dydaktyczną na wyżej wymienionych uczelniach. Po upaństwowieniu i przemianowaniu Szkoły Głównej Handlowej w r. 1949 na Szkołę Główną Planowania i Statystyki wykładał w niej prawo państwowe i prawo międzynarodowe publiczne. Wykłady te prowadził do 1950 r. Podobnie po upaństwowieniu Akademii Nauk Politycznych w r. 1946, a następnie powołaniu w 1950 r. Szkoły Głównej Służby Zagranicznej prowadził tamże wykłady z dziedziny prawa międzynarodowego publicznego, a pod koniec swej działalności dydaktycznej z prawa dyplomatycznego i umów międzynarodowych. Ponadto w 1931 r. prowadził wykłady w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze. W 1945 r. wykładał przejściowo na Wydziale Prawa UJ.

Julian Makowski habilitował się w 1945 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim. W r. 1946 otrzymał tytuł profesora honorowego Szkoły Głównej Handlowej.

Równoległe z pracą organizacyjno-naukową i dydaktyczną pracował zawodowo, m.in. w latach 1917–1919 był zastępcą sędziego handlowego Sądu Okręgowego w Warszawie. Od r. 1919 do 1936 pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych jako naczelnik Wydziału Traktatowego. Będąc na tym stanowisku, z Szymonem Rundsteinem opracował polską teorię i technikę zawierania umów międzynarodowych. Uczestniczył jako delegat Polski w wielu konferencjach międzynarodowych, m.in. na konferencji pokojowej w Paryżu reprezentował Polskę w rokowaniach m.in. z Wolnym Miastem Gdańskim i Niemcami. Ponadto piastował funkcję wiceprezesa Oddziału Polskiego International Law Association.

We wrześniu 1949 r. powrócił do pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, gdzie powołany został na stanowisko dyrektora Biura Prasowego, a od 1948 r. był radcą prawnym tegoż ministerstwa z tytułem ministra pełnomocnego.

Opublikował ok. 50 prac naukowych, głównie z dziedziny prawa międzynarodowego, prawa dyplomatycznego i prawa traktatowego. Wśród nich wymienić należy *Prawo międzynarodowe* (1922), *Funkcjonariusze międzynarodowi i ich uniwersytety* (1949) i *Teoria i technika zawierania umów międzynarodowych* (1931).

Odnaczony był Orderem Sztandaru Pracy I Klasy, Komandorią Orderu Odrodzenia Polski i dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi. Ponadto posiadał 26 odznaczeń zagranicznych, m.in. jugosłowiański Order św. Sawy, luksemburski Order Wieńca Dębowego i chiński Order Kłosa Złotego.

Zmarł 25 października 1959 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim.

Spuściznę Juliana Makowskiego o rozmiarze ok. 1,2 m.b. przekazała w 1960 r. w darze do Archiwum PAN córka Janina Makowska. Spuścizna ta została uporządkowana w 1987 r. przez mgr. Józefa Mizikowskiego i Małgorzatę Blachę. W trakcie porządkowania materiały podzielono na 77 jednostek w 6 grupach.

Grupa I – twórczości naukowej – to prace, artykuły i podręczniki, publikacje materiałów źródłowych, wykłady i referaty, recenzje oraz materiały warsztatowe.

Prace, artykuły i podręczniki podzielono według dyscyplin, które były przedmiotem badań naukowych twórcy spuścizny, jak: prawo międzynarodowe, prawo dyplomatyczne i nauka o państwie. W ramach wymienionych podgrup nadano jednostkom układ chronologiczno-alfabetyczny, a podgrupę prawa dyplomatycznego zamyka artykuł polemiczny J. Makowskiego z recenzentami jego prac (j.a. 33).

Grupa publikacji materiałów źródłowych zawiera zbiory dokumentów z zakresu umów międzynarodowych. Recenzjom prac, skryptów i programom wykładów nadano układ alfabetyczny według nazwisk autorów recenzowanych prac i zaopatrzone w aneks (j.a. 50–51).

Materiałom grupy II – dotyczącym działalności organizacyjno-naukowej, nadano układ rzeczowo-alfabetyczny według wyższych uczelni, w których pracował bądź z którymi współpracował twórca spuścizny. Na materiały te składają się statuty, programy wykładów i składy osobowe. Podgrupę zamykają oceny działalności i dorobku naukowego pracowników naukowych, m.in. M. Lachsa i K. Libery (j.a. 61).

Grupa III – materiały biograficzne twórcy spuścizny – to m.in. ocena własnego dorobku i zarys działalności organizacyjno-naukowej oraz bibliografia prac. Ponadto do grupy tej włączono biogram J. Makowskiego zamieszczony w Albumie Pracowników Polskich (ok. 1937).

Grupę IV stanowi korespondencja wpływająca, m.in. od T. Cieślaka i K. Skubiszewskiego. Ułożono ją w porządku alfabetycznym i zaopatrzone w aneks.

Materiały grupy V o twórcy spuścizny stanowią recenzje jego prac częściowo nieustalonego autorstwa; ułożono je w porządku według nazwisk i tekstów i zaopatrzone w aneks (j.a. 64).

Spuściznę zamykają materiały osób obcych (grupa VI). Wśród nich na szczególne uwzględnienie zasługuje konspekt wydania wyboru pism Szymona Rundsteina, zawierający charakterystykę jego dorobku naukowego i działalności zawodowej o nieustalonym autorstwie (j.a. 77) oraz życiorys i wykaz prac prof. K. Libery (j.a. 69).

Z j. 23 wybrakowano dwa egzemplarze pracy spośród pięciu.

Spuścizna otrzymała w Archiwum PAN sygnaturę III-88. Inwentarz uzupełniają 3 aneksy. W bazie szukajwarchiwach ma nr 741.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Juliana Makowskiego* Archiwum PAN, sygn. III-88 j.
2. „*Minerwa Polska*” – *kartoteka uczonych polskich (1946–1950)* Archiwum PAN
3. Wyższa Szkoła Handlowa, *Spis wykładów i program studiów w roku akademickim 1922/23*, Warszawa 1923
4. Szkoła Główna Handlowa, *Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1933/34*, Warszawa 1933
5. Łoza S., *Czy wiesz, kto to jest?*, Warszawa 1938, s. 456

6. *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1965, t. 6, s. 798
7. Nahlik S, *Makowski Julian*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XIX, 1974, s. 242–243
8. Walczak M., *Szkolnictwo wyższe i nauka polska w latach wojny i okupacji 1939–1945*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1978

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1–53
A. Prace, artykuły, podręczniki	1–43
a. Prawo międzynarodowe	1–22
b. Prawo dyplomatyczne	23–33
c. Prawo traktatowe	34–38
d. Nauka o państwie	39–43
B. Publikacje materiałów źródłowych	44–46
C. Wykłady i referaty	47–49
D. Recenzje	50–51
E. Materiały warsztatowe	52–53
II. Materiały działalności organizacyjno-naukowej, dydaktycznej i zawodowej	54–61
III. Materiały biograficzne	62
IV. Korespondencja	63
V. Materiały o twórcy spuścizny	64
VI. Materiały obce	65–77
Aneksy 1-3	

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Prace, artykuły i podręczniki

a. Prawo międzynarodowe

1. *Zarys prawa międzynarodowego w czasie pokoju*
Praca, cz. I
1950, rkp., masz., l., k. 300
2. Jw.
Praca, cz. II
1950, rkp., masz., l., k. 193
3. *Bezpodstawność prawa żądań zmian ustrojowych w poszczególnych państwach*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 59
4. *Czy Karta Narodów Zjednoczonych jest prawem międzynarodowym*
Komentarze do Karty Narodów Zjednoczonych
Uniwersalizm Karty Narodów Zjednoczonych
Artykuły
B.d., rkp., masz., l., k. 272
5. *Państwo w stosunkach międzynarodowych*
Praca, cz. I
B.d., rkp., masz., l., k. 327

6. Jw.
Praca, cz. II
B.d., rkp., masz., l., k. 222
7. *Prawo międzynarodowe*
Praca, rozdziały I–III
B.d., rkp., l., k. 503
8. Jw.
Praca, rozdziały V–VII
B.d., rkp., l., k. 346
9. Jw.
Praca, rozdziały VII–X
B.d., rkp., l., k. 396
10. Jw.
Praca, rozdział X
B.d., rkp., l., k. 139
11. Jw.
Praca, rozdziały XI–XII
B.d., rkp., masz., l., k. 407
12. Jw.
Praca, rozdziały XIII–XIV
B.d., rkp., masz., l., k. 156
13. Jw.
Praca, rozdziały XV–XVI
B.d., rkp., masz., l., k. 286
14. Jw.
Fragment pracy
B.d., rkp., l., k. 399
15. Jw.
Fragment pracy
B.d., rkp., l., k. 381
16. *Prawo międzynarodowe*
Podręcznik
B.d., rkp., l., k. 143
17. *Prawo międzynarodowe administracyjne*
Prawo międzynarodowe prywatne
Artykuły
B.d., rkp., masz., l., k. 28
18. *Prawo międzynarodowe amerykańskie i prawo azylu*
Prawo międzynarodowe publiczne
Ultimatum

Artykuły do *Encyklopedii Nauk Politycznych*
B.d., rkp., l., k. 94

19. *Prawo narodów*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 26
  20. *Prawo rzymskie*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 73
  21. *Stanowisko Francji w sprawie bezpieczeństwa zbiorowego w okresie międzywojennym*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 175
  22. *Wkład Związku Radzieckiego w prawie międzynarodowym*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 35
- b. Prawo dyplomatyczne**
23. *Funkcjonariusze międzynarodowi i ich immunitety*
Artykuł
1949, rkp., masz., j. franc., pol., l., k. 114
  24. *Słowniczek terminów dyplomatycznych*
Praca
1954–1955, rkp., masz., l., k. 334
  25. Jw.
Praca
1954–1955, rkp., masz., l., k. 230
  26. Jw.
Praca
1954–1955, rkp., masz., l., k. 315
  27. *O eksterytorialności i o osobach eksterytorialnych*
Sytuacja prawna osób eksterytorialnych w Polsce
Artykuły
B.d., rkp., masz., l., k. 13
  28. *Prawo dyplomatyczne*
Praca
B.d., masz., l., k. 170
  29. *Prawo dyplomatyczne i konsularne*
Praca
B.d., masz., l., k. 246
  30. Jw.
Praca
B.d., masz., l., k. 218

31. *Umowy międzynarodowe jako główne przejawy stosunków dyplomatycznych*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 28
32. *Zerwanie stosunków dyplomatycznych i jego skutki prawne*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 25
33. Polemika J.M. z recenzentami dotycząca m.in. prac z zakresu prawa i polityki międzynarodowej
1953, rkp., masz., l., k. 8

c. Prawo traktatowe

34. *Charakter prawny umów zawartych podczas II wojny światowej*
Artykuł oraz notatki
1948, rkp., masz., l., k. 29
35. Nowa konwencja genewska z 12 VIII 1949
Artykuły i materiały warsztatowe
1952, rkp., masz., l., k. 295
36. *Konkordaty*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 6
37. *Technika zawierania umów międzynarodowych*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 36
38. *Unieważnienie aktów rozbiornych przez Związek Radziecki*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 12
39. *Polskie wody terytorialne*
Artykuł
1945, rkp., l., k. 15

d. Nauka o państwie

40. *Własna kompetencja państwa*
Artykuł
Przed 1956, rkp., masz., l., k. 58
41. *Materiały do projektu przyszłej konstytucji*
Artykuł
Przed 1947, masz., l., k. 17
Druk: „Państwo i Prawo”, 1947, z. 11
42. *Nauka o państwie*
Praca
B.d., rkp., l., k. 250

43. *Ogólna nauka o państwie*
Praca
B.d., rkp., l., k. 270

B. Publikacje materiałów źródłowych

44. *Traktaty, porozumienia, konwencje, deklaracje z lat 1772–1949*
Praca
Po 1949, rkp., masz., j. franc., pol., l., k. 268
45. Jw.
Praca
Po 1949, rkp., masz., l., k. 232
46. *Repertorium umów międzynarodowych Polski oraz polskie ustawy konstytucyjne*
Praca
B.d., rkp., l., k. 210

C. Wykłady i referaty

47. *Prawo i zwyczaje dyplomatyczne*
Wykład
Ok. 1947, masz., l., k. 14
48. *Obywatelstwo*
Materiały do wykładu
B.d., masz., l., k. 26
49. *Tradycje polskiej nauki prawa narodów*
Referat
B.d., masz., l., k. 7

D. Recenzje

50. Recenzje prac, skryptów, programów wykładów
A–J
1951–1957, b.d., rkp., masz., l., k. 174, zob. aneks 1
51. Jw.
K–Ż
1951–1957, b.d., rkp., masz., l., k. 177, zob. aneks 1

E. Materiały warsztatowe

52. Filozofia grecka, prawo
Notatki, definicje terminów z zakresu prawa
B.d., rkp., l., k. 129
53. Wykazy deklaracji, konwencji i traktatów
M.in. traktaty morskie dotyczące cieśnin tureckich i bałtyckich w okresie od XVII do początków XX w.
B.d., rkp., l., k. 428

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ, DYDAKTYCZNEJ I ZAWODOWEJ

54. Akademia Nauk Politycznych
Projekt statutu, memorandum w sprawie utworzenia Katedry Ekonomiki
Transportu Morskiego i Gospodarczej Polityki Morskiej
1948–1950, masz., sz., l., k. 49
55. Szkoła Główna Służby Zagranicznej
Statut i regulamin dotyczący studiów eksternistycznych i seminarium naukowego
zespołu katedr, skład osobowy i spis zajęć, zawiadomienia o posiedzeniach senatu
1950–1956, rkp., masz., l., k. 88
56. Jw.
Programy wykładów
1950–1956, rkp., masz., l., k. 365
57. Jw.
Korespondencja wpływająca
1950–1959, masz., l., k. 32
58. Szkoła Główna Planowania i Statystyki
Programy wykładów
1949–1950, sz., l., k. 32
59. Uniwersytet Poznański. Zakład Prawa Międzynarodowego Publicznego
Tezy do referatu pt. *Umowy międzynarodowe w świetle Konstytucji PRL*
1952, masz., l., k. 8
60. Biuro Prawne Ministerstwa Spraw Zagranicznych
Opinie dotyczące stosunków międzynarodowych i zasad ekstradycji, zawieszenia
umów handlowych, wzory umów ratyfikacyjnych
1946–1947, rkp., masz., l., k. 53
61. Ocena dorobku naukowego pracowników naukowych: Ludwika Gelberga, Manfreda
Lachsa, Kazimierza Libery
1956–1958, rkp., masz., l., k. 54

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

62. Ocena własnego dorobku naukowego i zarys działalności naukowo-organizacyjnej,
bibliografia prac, powołania, nominacje
1951–1957, rkp., masz., l., k. 28, fot. 1

IV. KORESPONDENCJA

63. Osoby i instytucje C-Z
Korespondencja wpływająca
1950–1959, rkp., masz., l., k. 23, zob. aneks 2

V. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

64. Recenzje prac, artykułów i programów wykładów J.M.
1953–1954, b.d., masz., l., k. 21, zob. aneks 3

VI. MATERIAŁY OBCE

65. Czerwiński Bogusław, *Współczesne sposoby porozumienia się w stosunkach dyplomatycznych*
Praca
1956, masz., sz., l., k. 56
66. Dziurdziuk Julian, *Formy ceremoniału i etykiety dyplomatycznej stosowane w Polsce*
Praca
1956, masz., sz., k. 71
67. Gwardys Maria, *Ustrój polityczny Francji*
Referat
B.d., masz., sz., k. 24
68. Lachs Manfred, *Pakt Atlantycki a Karta Narodów Zjednoczonych*
Artykuł
1949, masz., l., k. 36
69. Libera Kazimierz, *Autożyciorys i wykaz prac*
Ok. 1952, masz., l., k. 3
70. Machowski Jacek, *Rozwój prawa i zwyczajów dyplomatycznych Polsce*
Plan pracy
B.d., masz., l., k. 6
71. *Międzynarodowe organizacje polityczne i społeczne: zagadnienia wybrane prawa międzynarodowego publicznego*
Skrypt wydany przez Bratnią Pomoc Akademii Nauk Politycznych
B.d., masz., l., k. 86
72. *Międzynarodowe zobowiązania Polski*
Fragment skryptu
B.d., masz., l., k. 123
73. Nahlik Stanisław, *Bilans kodyfikacji haskiej 1907–1957; Suwerenność państw a plan Marshalla*
Plany prac
B.d., masz. powiel., l., k. 2
74. Rudziński A., *Umowa Narodów Zjednoczonych ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki*
Artykuł
1946, masz., l., k. 21
75. Siwek S., *A Commonwealth of European States*
Tenże, *Projekt pokoju wieczystego*
Artykuły
B.d., masz., j. ang., pol., l., k. 27
76. *Suwerenność państwa w powietrzu*
Referat
1946, masz., l., k. 6

77. Wybór pism Szymona Rundsteina
Konspekt nieustalonego autorstwa
B.d., masz., l., k. 6

ANEKS 1

J. 50. Recenzje prac, skryptów, programów wykładów,

1. Antonowicz Lecz, *Ratyfikacja umów międzynarodowych*
2. Antonowicz Lecz, *Zasada samookreślenia narodów w Karcie ONZ. 1951–1955*
3. Balicki Jan, *Rozejm koreański w teorii i w praktyce*
4. Berezowski C, Ehrlich L. *Problemy prawne* 1957, k. 15–82
5. Bartel Ludwik, *Czynniki morskie w państwowości polskiej*, b.d., k. 83–84
6. Deruga Aleksy, *Historia stosunków międzynarodowych od połowy XIX w. do r. 1917*, b.d., k. 85–118
7. Dogil Kazimierz, *Bosfor i Dardanele – węzłowy punkt dziejów. Cieśniny czarnomorskie w znaczeniu międzynarodowym*, 1951
8. Jasica Roman, *Zagadnienie immunitetów państwowych statków handlowych*, 1956
9. Juźwiak Jan, *Okupacja wojenna: deklaracja brukselska z 1874 a rozwój późniejszy*, 1957

J. 51 Jw. K–Ż

10. Katz-Suchy J., *Zagadnienie członkostwa ONZ*, 1951
11. Libera Kazimierz, *Konsul w świetle prawa narodów*, 1950
12. Tenże, *Prawo konsularne* (dot. programu wykładów), b.d.
13. Muszkat Marian, *Zarys prawa międzynarodowego publicznego*, t. I–II, ok. 1955
14. Nahlik Stanisław, *Grabież dzieł sztuki*, 1957
15. Sawicki Jerzy, *Problemy zawierania i wygasania układów rozjemczych 1943–1957*, 1958
16. Żerański, *Walka o Dardanele*, b.d.

ANEKS 2

J. 63 Osoby i instytucje C-Z

Cieślak Tadeusz	1950–1957	1. 2
„Państwo i Prawo”	1953–1957	1. 12
Państwowe Wydawnictwo Naukowe	1954–1956	1. 4
Sawicki Jerzy	1958	1. 1
Skubiszewski Krzysztof	1959	1. 1
Szkoła Główna Planowania i Statystyki	1950	1. 1
Święcicki Maciej	1953	1. 1
Zrzeszenie Prawników Polskich, Zarząd Główny	1955	1. 1

ANEKS 3

J.64. Recenzje prac, artykułów i programów wykładów J.M.

1. Bramson A., [*Julian Makowski*], *Nowe konwencje genewskie z 1949 r.*, 1953
2. Kęplisz K., *Uwagi o Słowniczku wyrażen dyplomatycznych*, 1954
3. Muszkat M., [*Julian Makowski*], *Nowe konwencje genewskie z 1949 r.*, 1953
4. [*Julian Makowski*], *Prawo i praktyka dyplomatyczna*, b.d.
5. Uwagi dotyczące słowniczka wyrażen i wyrazów obcych używanych w aktach i korespondencji dyplomatycznej, b.d.
6. Uwagi dotyczące fragmentu podręcznika napisanego przez J. Makowskiego